

VEACESLAV BERBECA

EXPERT IDIS

CONSECINȚELE REFERENDUMURILOR DIN UTA GĂGĂUZIA ASUPRA UNOR RAIOANE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Policy Brief

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

APRILIE

2014

Acest produs apare
în parteneriat cu
Friedrich-Ebert-Stiftung

**FRIEDRICH
EBERT**

STIFTUNG

www.viitorul.org

POLICY BRIEF

CONSECINȚELE REFERENDUMURILOR DIN UTA GĂGĂUZIA ASUPRA UNOR RAIOANE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Veaceslav Berbeca

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Nici Administrația IDIS „Viitorul”, nici Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” și nici Friedrich-Ebert-Stiftung nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.
Persoana de contact: Diana Lungu - diana.lungu@viitorul.org

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică, social-democrată germană scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții socialdemocrate la problemele actuale și viitoare ale societății.

În Republica Moldova, Friedrich-Ebert-Stiftung activează din octombrie 2002.

Tel.: (373 22) 855830

E-mail: fes@fes-moldova.org

web: www.fes-moldova.org

Fotografie pagina 1: Colaj / Sursa foto: ro.wikipedia.org și www.europalibera.org

Introducere

Acțiunile privind inițierea și organizarea referendumului în autonomia găgăuză referitor la vectorul politicii externe a Republicii Moldova a scos în evidență problema existenței unei poziții de contestare de către o parte a cetățenilor a politicii Chișinăului de apropiere de Uniunea Europeană. Procesul legat de desfășurarea referendumului în Unitatea Teritorial-Administrativă Găgăuzia (UTAG) a constituit un prilej pentru unele partide politice din opoziție să pună problema organizării unui astfel de exercițiu în mai multe raioane din Republica Moldova.

Menționăm că Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) și Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM) sunt cei mai importanți contestatari ai politicii de integrare europeană. Ambele formațiuni politice au efectuat mai multe acțiuni prin care și-au manifestat opțiunea de aderare la Uniunea Vamală (UV). Astfel, la 9 iunie 2012, Congresul al VII-lea al PCRM a adoptat Declarația “Privind atitudinea PCRM față de procesul de extindere a Uniunii Vamale și constituire a Uniunii Eurasiatice” în care se subliniază ideea că “PCRM în activitatea sa politică cotidiană a fost și va fi un susținător și promotor al ideii de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Vamală “Rusia-Belarus-Kazahstan”.¹ Ulterior, la 3 septembrie 2012, PCRM a remis o Declarație prin care a solicitat organizarea unei ședințe extraordinare a Parlamentului la 13 septembrie 2012, unde urma să fie examinată o singură problemă, și anume cea cu privire la organizarea și stabilirea datei de desfășurare a referendumului privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan.² Amintim că comuniștii au jucat un rol important în organizarea referendumului din autonomia găgăuză, înregistrând încă la 30 noiembrie 2012 o inițiativă privind organizarea unui referendum consultativ în regiune cu privire la

vectorul politicii externe. Trebuie de menționat faptul că deputații comuniști au inițiat o moțiune de cenzură asupra activității Guvernului, insistând asupra retragerii încrederii acordate Executivului pentru “promovarea politicilor de trădare a intereselor naționale, dezintegrarea țării, uzurparea puterii, exprimate prin negocierea secretă și parafarea Acordului de Asociere și Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător în detrimentul intereselor naționale și ale poporului”.³ Această moțiune de cenzură a fost dezbătută și respinsă în cadrul ședinței Parlamentului din 11 decembrie 2013.⁴ Trebuie de menționat și Raportul președintelui PCRM, Vladimir Voronin, la Plenara a VIII a Comitetului Central al PCRM din 22 martie 2014. Adresarea lui Voronin schimbă puțin accentele, marcând o încercare de revenire la politica bivectorială. Astfel, comuniștii afirmă că “noi trebuie să cerem modificarea textului Acordului cu UE; noi avem nevoie de un cu totul alt acord cu Uniunea Europeană, un acord care va asigura Moldovei posibilitatea integrării economice cu țările membre ale Uniunii Vamale”⁵.

Socialiștii, de asemenea, au întreprins mai multe acțiuni prin care au contestat politica de integrare europeană a actualei coaliții de guvernare, solicitând aderarea la Uniunea Vamală. Astfel, PSRM a organizat la 18 ianuarie un miting de susținere a desfășurării referendumului din regiunea găgăuză, după care au venit cu inițiativa organizării referendumurilor consultative privind aderarea la UV în toate raioanele și municipiile țării. În total, potrivit socialiștilor, au fost înregistrate 11 grupuri de inițiativă privind organizarea și desfășurarea

³ Moțiune de cenzură asupra activității Guvernului, nr. 501 din 5 decembrie 2013, <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2062/language/ro-RO/Default.aspx>

⁴ Stenograma ședinței Parlamentului din 11 decembrie 2013, <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=2ZiRbfeYhII%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO>

⁵ Raportul președintelui PCRM, Vladimir Voronin, la Plenara a VIII a Comitetului Central al PCRM din 22 martie 2014, http://www.pcrm.md/main/index_md.php?action=news&id=8185

¹ http://www.pcrm.md/main/index_md.php?action=news&id=7545

² <http://www.timpul.md/articol/comunitii-vor-referendum-pentru-aderarea-la-uniunea-vamala-creata-de-rusia-36767.html>

referendumurilor locale consultative pe tema vectorului politicii externe a Republicii Moldova (Soroca, Chișinău, Bălți, Basarabeasca, Orhei, Ungheni, Florești, Râșcani, Drochia, Fălești și Căușeni). Trebuie de menționat faptul că PSRM a lansat campania națională de popularizare a ideii de integrare în Uniunea Vamală prin care și-a propus să colecteze 1 milion de semnături în favoarea orientării Republicii Moldova spre Uniunea Vamală.⁶ Această decizie a socialiștilor se explică și prin faptul că în Parlament a fost inițiat un proiect de lege care interzice expres organizarea referendumurilor pe tema vectorului politicii externe de către autoritățile publice locale. Trebuie să menționăm că legislația națională oricum nu acordă autorităților locale dreptul de a organiza astfel de exerciții pe tema politicii externe. Astfel, art. 175 al Codului Electoral stabilește că ”referendumul local reprezintă consultarea cetățenilor în probleme de interes deosebit pentru sat (comună), sector, oraș (municipiu), raion, unitate administrativ-teritorială cu statut special. De asemenea, art. 177, alineatul 1 al Codului Electoral stabilește că ”referendumului local pot fi supuse probleme care au o importanță deosebită pentru localitatea respectivă și care țin de competența autorităților administrației publice locale”.

⁶ <http://socialistii.md/socialistii-lanseaza-campania-nationala-de-popularizare-a-ideii-de-integrare-in-uniunea-vamala-si-vor-colecta-1-milion-de-semnaturi/>

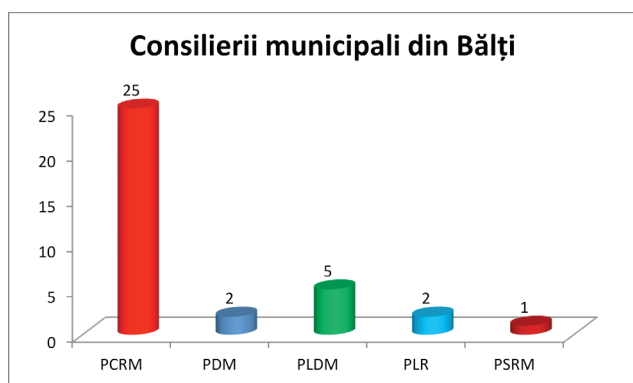
Urmare a celor scrise mai sus, considerăm că ar trebui să acordăm atenție situației politice din unele localități și raioane, unde ideea de aderarea la Uniunea Vamală ar putea să fie susținută pe larg. Este vorba despre acele unități teritorial-administrative unde PCRM s-a bucurat de un sprijin important la ultimele alegeri locale din 5 iunie 2011. Este vorba de municipiul Bălți și raioanele Dondușeni, Dubăsari, Ocnița, Taraclia. Astfel, potrivit datelor Comisiei Electorale Centrale, în urma alegerilor locale din 5 iunie 2011, PCRM a înregistrat următoarele rezultate: municipiul Bălți – 63.49 % voturi, 26 de mandate de consilier municipal obținute din 35; raionul Dondușeni – 48.13 % voturi, 14 mandate de consilier raional obținute din 27; Dubăsari – 55.40 % voturi, 17 mandate obținute din 27; Ocnița – 55.55 % voturi, 20 mandate obținute din 33; Taraclia – 59.16 %, 19 mandate obținute din 27.⁷ Totodată, subliniem faptul că este posibil ca ideea de aderare la UV să se bucure de un sprijin important și în alte raioane din Republica Moldova. În acest context, vom reflecta situația raioanelor unde există coaliții între comuniști și partidele democratice. Menționăm că acest studiu nu și propune să critice poziția PCRM din raioane, ci să analizeze riscurile procesului de apropiere a Republicii Moldova de Uniunea Europeană.

⁷ <http://www.voteaza.md/r/tp/>

Situația politică din localitățile problematice

Municipiul Bălți, a doua localitate după numărul de populație după municipiul Chișinău (nu luăm în calcul orașele din regiunea transnistreană care nu se află sub controlul organelor constituționale), este considerat a fi unul din principalele centre de contestare a politicii de apropiere de Uniunea Europeană. Aceste impresii se fundamentează în special pe faptul că PCRМ deține poziții puternice în această localitate dar și datorită percepției generale care există în societate precum că municipiul Bălți este un oraș preponderent rusofon. Menționăm că potrivit recensământului populației din 2004, circa 43% din populația municipiului este constituită din etnici ucraineni și ruși, moldoveni și cei care s-au declarat români (1.8%), constituind 54.2 %.⁸

Figura nr. 1

Într-adevăr, municipiul Bălți este o localitate unde, tradițional, PCRМ se bucură de susținere importantă din partea locuitorilor. După cum a fost scris mai sus, comuniștii au obținut 63.49% din voturi la alegerile locale din 5 iunie 2011, ceea ce le-a conferit 26 de mandate de consilier (Alexandr Nesterovschi, fiind candidat supleant al PCRМ, după ce un consilier comunist și-a depus mandatul, a devenit, ulterior, consilier municipal fiind deja membru al PSRM). Primarul municipiului, Vasile Panciuc, este, de asemenea, reprezentantul PCRМ.

⁸ Populația după naționalitățile de bază, în profil teritorial, www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234

După desfășurarea referendumului din 2 februarie din autonomia găgăuză cu privire la dezvoltarea vectorului politicii externe a Republicii Moldova, ideea organizării unui astfel de exercițiu în Bălți a devenit un subiect de dispută între comuniștii și socialiștii din această localitate. Astfel, la ședința Consiliului municipal din 27 februarie, fracțiunea comuniștilor a declarat că este decisă să obțină organizarea unor consultări publice cu populația orașului pe tema opțiunii politicii externe a statului. Vitali Povonschi, liderul fracțiunii comuniștilor, a venit cu propunerea ca primarul localității să prezinte la ședința Consiliului din martie un proiect care va conține forma consultării publice, locul și data organizării.⁹ Această propunere a fost aprobată cu majoritatea voturilor comuniștilor dar și cu votul consilierului PSRM care a insistat ca decizia să nu fie amânată cu o lună, subliniind că înregistrase un astfel de proiect înainte de solicitarea comuniștilor. Trebuie de menționat că PSRM a organizat un miting în fața Primăriei în timpul întrunirii Consiliului Municipal la care a fost discutată problema organizării unui referendum local pe tema vectorului politicii externe a Republicii Moldova.¹⁰ Consilierii PCRМ au votat în ședința Consiliului municipal din 27 martie pentru organizarea unor consultări publice pe tema vectorului politicii externe a Republicii Moldova.¹¹

Un alt subiect important care vizează situația politică din municipiul Bălți ține de inițiativa reprezentanților PLDM de organizare a unui referendum local privind necesitatea micșorării tarifelor la utilitățile publice din localitate. Această propunere a trezit dezbateri aprinse între PCRМ și PLDM. Motivul pentru care comuniștii au respins această inițiativă a fost că un referendum în această chestiune în Bălți nu poate fi realizat fără a lua

⁹ <http://tvbalti.md/play.php?mov=1393578051>

¹⁰ <http://tvbalti.md/play.php?mov=1393683149>

¹¹ <http://tvbalti.md/play.php?mov=1396126034>

în calcul politica statului în sfera resurselor energetice.¹² Discuțiile la acest subiect au continuat fără a se ajunge la decizia de organizare a unui referendum local privind micșorarea tarifelor locale la utilitățile publice la ședința Consiliului municipiului din 27 martie.¹³ Motivul invocat de PCRM este că un referendum local ce ar pune în discuție problema prețurilor la resursele energetice nu este de competența autorităților locale. Acest fapt a servit drept prilej pentru liberal-democrați de a-i acuza pe comuniști de promovarea dublelor standarde, făcând referire la inițiativa comuniștilor de a organiza consultări publice pe tema vectorului politicii externe care este de competența statului.

Comuniștii consideră că propunerea de inițiere a unui referendum local la capitolul tarifelor utilităților publice este răspunsul PLDM la ideea comuniștilor de inițiere a unor consultări publice pe tema vectorului politicii externe a Republicii Moldova. Este interesant de menționat faptul că Vasile Panciuc, în cadrul unei întâlniri cu Igor Corman, a dat asigurări că nordul țării nu va călca pe urmele sudului, referindu-se la organizarea unui referendum¹⁴.

Situația economică din Bălți este un alt subiect care creează tensiuni între autoritățile locale și cele centrale. Reprezentanții comuniștilor bălțeni s-au plâns pe faptul că anual, orașul transferă în visteria statului mai mult de un miliard de lei din diferite tipuri de impozite, iar bugetul municipiului, care constituie 318 milioane lei în 2014, este insuficient pentru a iniția programe sau proiecte de dezvoltare în Bălți. Este interesant de menționat că suma totală a transferurilor la bugetul de stat la bugetul municipal Bălți pentru anul 2014 este de aproximativ 50 milioane lei.¹⁵ Comuniștii bălțeni consideră că această atitudine a Guvernului față de municipiul Bălți este un instrument de presiune asupra localităților care nu sunt apropiate politic de Coaliția de guvernare de la Chișinău. La 27 martie 2014, fracțiunea PCRM din municipiul Bălți a emis o Declarație prin care nuanțează problemele subliniate mai sus și solicită

Chișinăului să acorde un statut special municipiului Bălți și să desfășoare în aprilie o ședință a Cabinetului de Miniștri.¹⁶

Vorbind despre existența unor spirite anti-europene la Bălți, trebuie să menționăm că reprezentanții celor mai importante partide politice din localitate au negat, sub diferite forme, existența unei astfel de stări de fapt. De exemplu, PCRM-iștii au negat vehement ipoteza că populația orașului ar fi anti-europeană. Cu alte cuvinte, ar fi corect să spunem că locuitorii urbei sprijină opțiunea estică, care ar însemna aderarea la UV și, ulterior, la Uniunea Eurasiatică. Reprezentanții PLDM și PDM afirmă că percepția generală precum că locuitorii municipiului ar îmbrățișa opțiunea estică este un clișeu care se explică prin necunoașterea stării de fapt din localitate. Totuși, ei admit că o parte însemnată a municipiului Bălți, în special etnicii ruși și ucraineni, precum și populația în etate, sprijină ideea de aderare la UV, însă proporția acestora nu diferă foarte mult de media pe țară. Potrivit politicianilor partidelor democratice, un număr important din fracțiunea PCRM din Bălți agreează ideea de apropiere de UE, mai ales că unii dintre ei au afaceri în Europa. De asemenea, ei afirmă că efectele Euromaidanului au temperat într-o mare măsură acțiunile comuniștilor.

Reprezentanții PDM și PLDM au enumerat mai multe cauze care explică atitudinea pozitivă a bălțenilor față de UV. De fapt, ele nu diferă foarte mult de situația din alte regiuni. Este vorba de propaganda anti-europeană desfășurată de PSRM și PCRM. Sensul acestui mesaj se reduce la faptul că semnând AA nu vom putea dezvolta relații economice și comerciale cu Federația Rusă, nu vom putea vinde produsele noastre în UE din cauza standardelor europene înalte, iar regimul liberalizat de vize are importanță pentru cei bogați, care vor putea călători în Europa. O altă cauză este influența mass-mediei ruse, care este preferată de populația rusofonă.

Evident, explicația comuniștilor bălțeni este diferită de cea a reprezentanților PLDM și PDM. De fapt, retorica PCRM-iștilor locali este practic identică cu a celor din Chișinău. În primul rând, ei afirmă că UE a susținut prin acțiunile sale coaliția coruptă pro-europeană.

¹² <http://esp.md/2014/03/10/bitva-referendumov/>

¹³ <http://tvbalti.md/play.php?mov=1396202455>

¹⁴ <http://www.prime.md/rom/news/politics/item6859/>

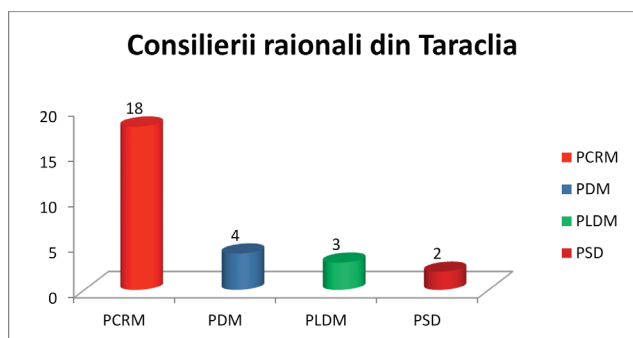
¹⁵ Anexa nr.5 din Legea bugetului de stat pe anul 2014, publicată la data de 21.01.2014 în Monitorul Oficial

¹⁶ <http://tvbalti.md/play.php?mov=1396098701>

De asemenea, ei afirmă că atitudinea locuitorilor municipiului față de UE este influențată negativ de reformele nepopulare ale coaliției care sunt identificate cu procesul de integrare europeană.

Raionul Taraclia este, de asemenea, o regiune care a atras atenția prin mesajele sale de susținere a referendumurilor din regiunea autonomă găgăuză și prin faptul că contestă vectorul politicii externe de apropiere de Uniunea Europeană a actualei coaliții de guvernare. Ca și în cazul municipiului Bălți, raionul Taraclia este unul dintre celulele de bază a comuniștilor moldoveni. Astfel, la ultimele alegeri locale din 5 iunie 2011, PCRM a obținut 59.16 % din voturi, ceea ce a însemnat conferirea a 19 mandate din 27. Ulterior, numărul de mandate s-a micșorat la 18 de consilieri, așa cum un reprezentant al PCRM a trecut la PSD. Potrivit recensământului populației din 2004, circa 65,6 % din populația raionului este constituită din etnici bulgari, după care 13.9% sunt moldoveni, ucrainenii constituind 6.1 %, rușii 5% și găgăuzii 8.3 %.¹⁷

Figura nr. 2

Cele mai importante funcții din raion sunt deținute de reprezentanții PCRM: președintele raionului, Alexandr Garanovschi, și Serghei Filipov, primarul orașului Taraclia. Cei mai influenți reprezentanți ai PDM în Consiliul raional sunt Plagov Vasile și Tauci Vladimir. Din partea PLDM îi menționăm pe Serghei Rizov și Dmitri Gheorghiev.

Trebuie să notăm faptul că reprezentanții partidelor politice din Taraclia au avut păreri diferite față de referendumurile organizate în regiunea găgăuză. PCRM-iștii din acest raion au sprijinit evenimentele din UTAG prin diferite mesaje

¹⁷ Populația după naționalitățile de bază, în profil teritorial, www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234

sau declarații și au susținut ideea de organizare a unor consultări cu locuitorii raionului prin desfășurarea unor întâlniri simultane în localitățile din raionul Taraclia.

Astfel, președintele raionului, Alexandr Garanovschi, a participat la manifestația din 26 ianuarie de la Comrat în susținerea referendumurilor care urmau să aibă loc pe 2 februarie. Garanovschi a avut o cuvântare în care a afirmat că ”întregul raion susține aspirațiile găgăuzilor de definire a vectorului extern de dezvoltare” și că ”autonomia găgăuză și raionul Taraclia vor fi forța motrice care va face ordine în mult suferinda Moldova”¹⁸.

La 26 decembrie 2013, consilierii comuniști ai Consiliului raional Taraclia au adoptat o hotărâre de susținere a deciziei Adunării Populare din UTAG de organizare a referendumurilor pe teritoriul autonomiei la 2 februarie 2014.¹⁹ Totodată, a fost luată decizia organizării la 2 februarie 2014, ora 10.00, a unor consultări cu locuitorii din toate localitățile raionului Taraclia în cadrul unor întâlniri simultane pe subiectul ”Despre definirea vectorului de dezvoltare a Republicii Moldova”.²⁰ Conform acestei decizii, urmau să fie supuse unui vot deschis următoarele întrebări: sunteți de acord cu aderarea Republicii Moldova la UE?; sunteți de acord cu aderarea Republicii Moldova la Uniunea Vamală a Uniunii Eurasiatice?; sunteți de acord cu păstrarea neutralității Republicii Moldova și dezvoltarea simultană a relațiilor prietenești atât cu statele membre ale Uniunii Europene cât și cu țările membre ale Uniunii Vamale a Uniunii Eurasiatice?

Trebuie de menționat că oficiul Cancelariei de Stat din Cahul a identificat încălcări ale legislației și a adresat o cerere Judecătorei din Taraclia prin care solicită să declare ilegală decizia Consiliului raional nr. 11/1 din 26 decembrie 2013.²¹ La 14 ianuarie, Judecătoria din Taraclia suspendă decizia ilegală, după care, la 31 ianuarie 2014, declară ilegală decizia Consiliului raional.²²

¹⁸ Гагаузия и Тараклия станут той движущей силой, что наведет порядок в Молдове <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=10878>

¹⁹ Свет. Информационно-аналитическое издание Тараклийского района, nr.2, 16 ianuarie 2014

²⁰ Idem

²¹ Свет. Информационно-аналитическое издание Тараклийского района, nr.3-4, 6 februarie 2014

²² Idem

Potrivit reprezentanților locali ai PCRМ, ”aproximativ șapte mii de oameni au participat la aceste consultări publice, fiind colectate și semnăturile celor care nu au putut veni, astfel încât, în total, mai mult de 12 mii de locuitori din Taraclia și-au exprimat sprijinul pentru referendumul din Găgăuzia și pentru organizarea unui referendum național privind aderarea la Uniunea Vamală”.²³ Chiar dacă această cifră a fost pusă la îndoială de reprezentanții PLDM și PDM din acest raion, constatăm faptul că astfel de consultări publice au avut loc, iar cetățenii care au participat la aceste evenimente s-au pronunțat pentru aderarea Republicii Moldova la UV.

Această stare de fapt ne arată că o parte importantă a locuitorilor acestui raion, la fel ca și cei din regiunea găgăuză, se pronunță pentru aderarea Republicii Moldova la UV. Opțiunea etnicilor bulgari care sunt majoritari în această unitate teritorial-administrativă, a fost confirmată de reprezentanții tuturor partidelor politice din raionul Taraclia. Astfel, a fost identificat un număr important de cauze care explică această opțiune în favoare UV. Caracterul acestor motive este divers: politic, economic, social, religios și istorico-simbolic. Totodată, trebuie de menționat că reprezentanții partidului comunistilor au negat din start ipoteza existenței unor sentimente anti-europene în raionul Taraclia. Ei au afirmat că, deocamdată, etnicii bulgari nu văd o alternativă mai bună UV.

În primul rând, este vorba de faptul că nu există bariere lingvistice pentru muncitorii sezonieri care preferă să lucreze în Federația Rusă. Marea majoritate muncește în diferite localități din statul rus și doar o cifră foarte mică în țările europene.

În al doilea rând, este vorba, ca și în alte localități problematice, de influența mass-mediei din Federația Rusă. Etnicii bulgari, în marea lor parte, nu privesc posturile care transmit în limba română, preferând sursele de informație în limba rusă care emit diferite mesaje critice la adresa UE. Persoanele responsabile de la Taraclia au declarat că nu sunt întreprinse acțiuni care ar susține studiarea limbii române în raionul Taraclia. Ei afirmă că întregul proces metodico-

²³ 70 процентов жителей Тараклийского района требуют проведения республиканского референдума по внешнему вектору страны, <http://omg.md/ru/114538/>

didactic de predare a limbii române este construit greșit și necesită schimbări radicale.

În al treilea rând, a fost pusă în discuție problema existenței unei memorii istorice care explică atitudinea loială a etnicilor bulgari față de Federația Rusă. Se face referință la decizia Imperiului Rus care a permis etnicilor bulgari să colonizeze Basarabia după anexarea din 1812. Politica statului rus le-a acordat șansa de a scăpa de ocupația turcească. În același context, se face referire și la faptul că bulgarii se află canonic sub autoritatea Patriarhiei de la Moscova.

În al patrulea rând, se invocă faptul că standardele UE sunt greu de îndeplinit, iar pe piața UE este o concurență acerbă. Din această cauză, potrivit unor păreri, produsele moldovenești nu vor putea fi vândute pe piața Uniunii Europene. Uniunea Vamală, dimpotrivă, nu cere standarde de conformitate greu de îndeplinit. Totodată, aderarea la UV ar însemna, potrivit unui punct de vedere larg răspândit, un preț mai mic pentru gazele naturale.

În al cincilea rând, un alt aspect negociat de Guvernul Republicii Moldova- liberalizarea regimului de vize- nu este considerat de etnicii bulgari o realizare importantă, deoarece, potrivit unor păreri exprimate, fiecare al doilea bulgar are cetățenia Bulgariei, fapt care le acordă posibilitatea să circule liber în UE. Regimul liberalizat de vize acordat Republicii Moldova este inferior în raport cu deținerea cetățeniei bulgare care oferă dreptul la muncă în Uniunea Europeană. Astfel, potrivit unor estimări, circa 25 000 din locuitorii raionului Taraclia ar deține cetățenia bulgară. Această atitudine în favoarea aderării la UV constituie un paradox dacă este să ținem cont de faptul că o parte importantă a etnicilor bulgari din Taraclia deține cetățenia Bulgariei care este stat membru al UE.

În sfârșit, este vorba de propaganda pe care o fac unele partide politice pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Apropierea de UE este prezentată drept un pas de unire cu România. De asemenea, se face referire la legea nediscriminării care a fost votată în contextul politicii de apropiere de UE. Atitudinea față de legea nediscriminării a fost formulată de președintele raionului, Alexandr Garanovschi, la manifestația din 26 ianuarie de la Comrat care a declarat că ”poporul nostru este împotriva sodomiei, impuse de culturologii din Occident. Poporul

nostru vrea să fie auzit și să trăiască în conformitate cu tradiția creștină, vrea să-și păstreze cultura sa și să se înmulțească în mod firesc”.²⁴

Drept concluzie, remarcăm faptul că evenimentele din raionul Taraclia pot fi explicate prin prisma acțiunilor din regiunea găgăuză. Decizia de organizare a referendumurilor în UTAG a constituit un prilej pentru anumite forțe, este vorba de PCRM, de a contesta coaliția de la guvernare. În fond, putem spune că a acționat principiul ecoului. De ce nu ar proceda bulgarii la fel ca găgăuzii dacă s-a ivit o astfel de posibilitate? A fost o remarcă subliniată de unul din liderii politici locali. De fapt, această idee este susținută și de autorul unui articol din ziarul local care a afirmat că ”ideea referendumului găgăuz din 2 februarie, declarat ulterior ilegal de instanța de judecată, a deschis ochii și bulgarilor noștri”.²⁵

Aceste acțiuni urmăresc scopul de a exercita presiuni asupra autorităților centrale pentru a acorda raionului Taraclia statutul de raion național-cultural, idee lansată în 2013. Anumiți politicieni locali au declarat că dacă Chișinăul nu va sprijini această idee, ei vor pune în discuție problema aderării raionului Taraclia la regiunea autonomă găgăuză. Evident, o astfel de abordare este departe de a promova obiectivele unei entități național-culturale. Înțelegem că este mai degrabă o acțiune de presiune politică. În același context, trebuie de menționat unele evenimente care au creat anumite disensiuni între Comrat și Taraclia. Ne referim la acțiunile din 2010 când au fost create grupuri de inițiativă pentru organizarea unui referendum privind transferul satelor Tvardița și Valea-Perjei în componența autonomiei găgăuze. Reprezentanții partidelor democratice au arătat că aceste acțiuni vizau lichidarea raionului Taraclia și că ar fi fost orchestrate de Mihail Formuzal care se pregătea de noi alegeri pentru funcția de bașkan. O altă problemă ține de lista fabricilor de vin din UTAG care au obținut acces pe piața rusă în urma embargoului din 2013. Potrivit reprezentanților Taracliei, bașkanul le-a promis că din această listă vor face parte și întreprinderile de producere a vinului din raionul Taraclia, fapt care nu a fost realizat.

²⁴ Гагаузия и Тараклия станут той движущей силой, что наведет порядок в Молдове <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=10878>

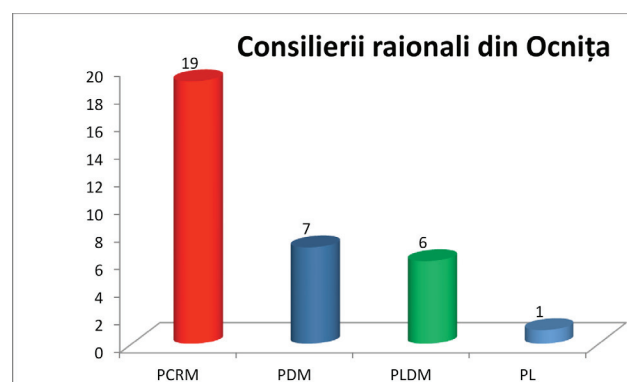
²⁵ День без премьеры. Свет. Информационно-аналитическое издание Тараклийского района, nr.2, 16 ianuarie 2014

De fapt, cum era și de așteptat, etnicii bulgari au refuzat propunerea de a intra în componența autonomiei găgăuze la adunarea republicană a bulgarilor care a avut loc la 12 aprilie, la Taraclia.

Primarul orașului Taraclia, Serghei Filipov, a pledat pentru organizarea unui referendum local.

La alegerile locale din 5 iunie 2011, PCRM a obținut 55.55 % voturi în raionul Ocnîța și respectiv 20 mandate de consilier din 33. Conform datelor recensământului din 2004, în raionul Ocnîța, moldovenii constituiau circa 57.5%, ucrainenii – 30.75 și rușii – 4.9%.²⁶

Figura nr. 3

După cum se vede din tabel, numărul consilierilor comuniști s-a redus cu un mandat în urma deciziei unui ales local de a adera la PDM. Oricum, PCRM-iștii au o majoritate confortabilă pentru a deține puterea în raion, fapt care însă nu le-a permis să convoace ședința Consiliului pentru a vota fără susținerea altui partid propria candidatură la funcția de președinte al raionului. Ion Tomai a fost ales în această funcție datorită sprijinului acordat de liberal-democrați care au obținut în schimb funcția de vice-președinte pentru Alexandru Bumacov.

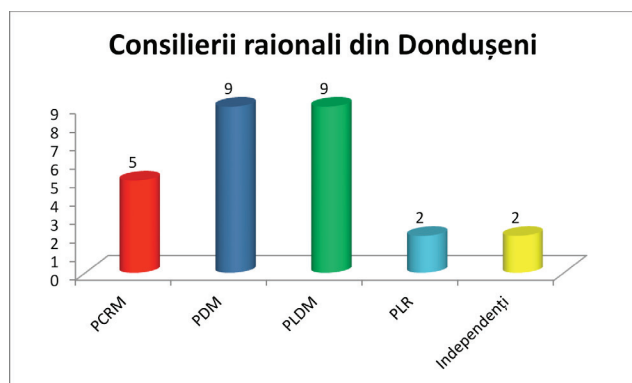
Spre deosebire de consilierii din Bălți sau Taraclia, consilierii comuniști din Ocnîța nu au pus problema organizării unor referendumuri sau consultări publice pe tema vectorului extern al Republicii Moldova. Potrivit reprezentanților partidelor democratice, mesajele negative despre UE sunt răspândite în acest raion de unii deputați comuniști.

²⁶ Populația după naționalitățile de bază, în profil teritorial, www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234

Trebuie de menționat că ideea de aderare la UV este populară și în acest raion. Argumentele sunt practic aceleași ca și în cazurile analizate mai sus. Trebuie de menționat că 11 sate nu au acces la televiziunile și radioul moldovenesc. Posturile de televiziune din Ucraina și cele din Federația Rusă (până la interzicerea de transmisie a lor pe teritoriul Ucrainei) constituie sursa de informare a locuitorilor din aceste sate. Problemele de infrastructură reprezintă un alt motiv din care locuitorii mai multor sate din acest raion sunt mai conectați la unele orașe din Ucraina (Vinița, Moghilev-Podolsk) decât la cele din Republica Moldova.

În raionul Dondușeni, PCRM a obținut 48.13 % voturi, ceea ce a constituit 14 mandate de consilier raional din 27. În acest raion, moldovenii constituie 80.3%, ucrainenii – 12.7% și rușii 5.8%.²⁷

Figura nr. 4

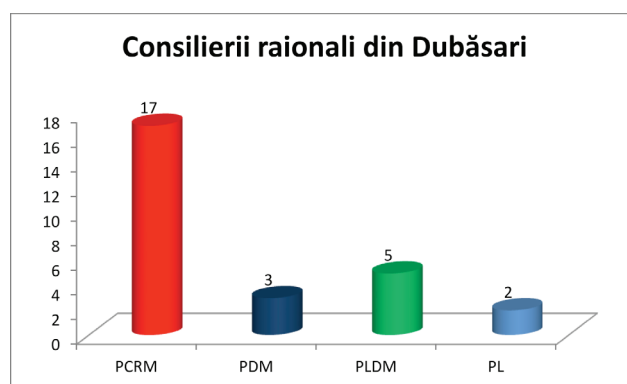
După cum reiese din această figură, numărul consilierilor comuniști s-a redus de la 14 la 5 mandate după ce 3 aleși locali au trecut de partea PLDM, 5 de partea PDM, iar un consilier a devenit independent, făcând anterior parte din Partidul Renaștere-Vozrojdenie. Raionul este condus de o coaliție dintre PLDM și PCRM. Acest fapt este și una din explicații că Consiliul raional din Dondușeni nu a pus în discuție problema organizării unui referendum sau a unor consultări publice pe tema vectorului politicii externe. De asemenea, potrivit reprezentanților partidelor politice din Dondușeni, populația raionului a avut o atitudine pasivă față de intențiile unor partide politice de a pune în discuție problema vectorului extern. Evident, nu neglijăm existența unui număr

²⁷ Populația după naționalitățile de bază, în profil teritorial, www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234

impunător de locuitori care pledează pentru aderarea la UV. Aceste sentimente sunt dictate de problema forței de muncă sezoniere care optează pentru Federația Rusă. De asemenea, sunt exprimate îngrijorări în privința introducerii de către Federația Rusă a embargoului la fructele cultivate în raion.

În Dubăsari, PCRM a obținut 55.40% voturi la alegerile locale, ceea ce a constituit 17 mandate din 27. Populația acestui raion este, după componența etnică, una dintre cele mai uniforme din Republica Moldova, moldovenii constituind circa 96%.²⁸

Figura nr. 5

Președintele raionului, Vladimir Policinski, este reprezentantul PCRM. Serghei Popa este liderul PDM din raion, iar Alexandru Spiridonov este liderul fracțiunii PLDM. Tergiversarea procesului de soluționare a conflictului transnistrean și-a lăsat amprenta asupra situației din acest raion. Problemele locuitorilor acestei unități teritorial-administrative diferă foarte mult de cele ale altor raioane din Republica Moldova. Cetățenii unor sate se află sub o presiune continuă din partea regimului separatist de la Tiraspol. De asemenea, multe probleme de ordin economic explică atitudinea pro Federația Rusă a locuitorilor acestui raion. Potrivit politicienilor locali, un număr important de cetățeni ai Republicii Moldova solicită cetățenia regiunii transnistrene pentru a beneficia de o pensie mai mare. De asemenea, mulți tineri solicită cetățenia regiunii separatiste care consideră că într-o anumită conjunctură a situației din această regiune, având cetățenia regiunii separatiste vor obține mult mai ușor cetățenia Federației Ruse.

²⁸ Populația după naționalitățile de bază, în profil teritorial, www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234

Trebuie să amintim de ultimele evenimente care au avut loc în satul Doroțcaia, unde a fost creat un grup de inițiativă sub îndrumarea autorităților transnistrene pentru a organiza un referendum cu scopul treceri acestui sat sub administrația Țiraspolului în schimbul posibilității de a avea acces la terenurile amplasate după traseul Râbnîța-Țiraspol.

În sfârșit, trebuie să facem referire la anunțul liderilor PLDM, PDM și PLR din 12 martie cu privire la decizia de constituire a coalițiilor pro-europene la nivel local pentru o mai bună funcționalitate a activităților guvernamentale. Liderii politici au menționat că instituirea coalițiilor pro-europene la nivel de raion este o acțiune absolut firească și are menirea să scoată din calea procesului de integrare europeană orice boicot din partea PCRМ și a acoliților săi.²⁹

Conform președintelui PLDM, Vlad Filat, în 13 raioane funcționează coaliții diferite de cea de la nivel central, ceea ce creează impedimente în implementarea politicilor la nivel național. Iar liderul PDM, Marian Lupu, a declarat că se face un pas înainte pentru a consolida capacitățile instituționale și procesul decizional în contextul avansării pe calea integrării europene.

Acordul prevede că PLDM, PDM și PLR vor promova solidar dezideratul național de integrare în UE, vor demonta orice inițiativă de subminare a acestuia și vor implementa la nivel local obiectivele Programului de guvernare al Coaliției Pro Europene. De asemenea, cele trei partide vor susține cu mijloace și resurse comune campania de informare a cetățenilor despre beneficiile integrării europene pentru poporul Republicii Moldova. În urma investigațiilor, am constatat că este vorba de următoarele raioane:

1. Briceni (PLDM în alianță cu PCRМ)
2. Dondușeni (PLDM în alianță cu PCRМ)
3. Drochia (PLDM în alianță cu PCRМ)
4. Criuleni (PLDM în alianță cu PCRМ)
5. Sângerei (PLDM în alianță cu PCRМ)
6. Fălești (PDM în alianță cu PCRМ)
7. Strășeni (PLDM în alianță cu PCRМ)

8. Căușeni (PLDM în alianță cu PCRМ)
9. Cantemir (PDM în alianță cu PCRМ)
10. Hâncești (PLDM în alianță cu PCRМ)
11. Ștefan Vodă (PDM în alianță cu PCRМ)
12. Florești (PCRМ în alianță cu PLDM, sau cu PDM)

În două raioane problema creării coalițiilor a fost soluționată anterior declarației din 12 martie 2014, punându-se astfel bazele viitoarei colaborări pe acest subiect. Este vorba de raioanele Orhei și Ialoveni, unde, în octombrie 2013, au fost create alianțe proeuropene. Alianța proeuropeană în consiliul raional Orhei a fost formată din 11 consilieri PLDM și 9 consilieri PD. Alianța proeuropeană în consiliul raional Ialoveni a fost formată din 11 consilieri ai fracțiunii PLDM și 10 ai fracțiunii PDM.

Raionul Edineț este prima unitate administrativă de nivelul II, unde a fost creată o majoritate între partidele democratice în urma declarației din 12 martie 2014. De fapt, crearea coaliției dintre partidele din acest raion a constituit începutul celei de-a doua etape a negocierilor. Această a doua etapă prevede întreprinderea a 5 pași întru crearea coalițiilor proeuropene în mai multe raioane. Altfel spus, liberal-democrații au condiționat crearea unor coaliții democratice în Edineț, Briceni, Căușeni, Drochia, Hâncești, de schimbarea președintelui raionului Cantemir. Problema este legată de faptul că în iunie 2012, a fost demis președintele raionului, Ștefan Zaharia, reprezentant al PLDM, printr-un vot comun al fracțiunilor PL, PCRМ și PDM.

Deocamdată, chiar dacă au avut loc consultări între reprezentanții partidelor politice în aceste raioane, reconfigurarea majorităților raionale a avut loc doar în Edineț, unde la 27 martie, consilieri din partea PDM, PL, PCRМ, și neafiliați l-au demis pe președintele raionului Edineț, Oleg Scutaru, ales din partea comuniștilor. În această situație, constatăm că în 12 din cele 32 de raioane există în continuare coaliții între comuniști și partidele democratice. Dacă excludem Taraclia și Ocnița, unde la conducerea raionului se află PCRМ, putem spune că, practic, în jumătate din raioane există coaliții dintre comuniști și un partid democrat. Trebuie de menționat că există raioane precum Rezina sau Anenii Noi unde se votează conjunctural.

²⁹ Coaliții pro-europene vor fi constituite la nivel local, <http://www.ipn.md/ro/politica/60572>

Concluzii și recomandări

- ▶ Desfășurarea referendumurilor din regiunea găgăuză urma să constituie începutul unor evenimente care să declanșeze efectul dominoului și să contribuie la organizarea unor astfel de exerciții în majoritatea raioanelor din Republica Moldova. Drept urmare, au fost create grupuri de inițiativă în mai multe raioane pentru organizarea și desfășurarea unor astfel de referendumuri. Trebuie să remarcăm faptul că acest demers nu a reușit din mai multe cauze. În primul rând, legislația nu acordă un astfel de drept autorităților locale. În al doilea rând, locuitorii majorității raioanelor au fost pasivi la îndemnul unor partide politice de a contesta vectorul politicii externe a Republicii Moldova. De asemenea, trebuie să evidențiem faptul că evenimentele din Ucraina au umbrit efectele referendumurilor din regiunea găgăuză.
- ▶ Putem conchide că există o deosebire majoră între regiunea găgăuză și celelalte raioane din Republica Moldova din perspectiva articulării unui mesaj pro UV. Dat fiind specificul UTAG, această regiune a fost folosită de Federația Rusă drept instrument politic împotriva autorităților centrale.
- ▶ Deși au fost create grupuri de inițiativă de către PSRM în mai multe raioane din Republica Moldova, în nicio unitate administrativă de nivelul II nu a fost adoptată decizia de a organiza vreun referendum pe tema dezvoltării vectorului politicii externe. Taraclia, sub impactul vecinilor găgăuzi, a organizat consultări publice, pe când consilierii municipali de la Bălți încă nu au decis asupra formei de investigare a opiniei publice. De fapt, această atitudine a comuniștilor bălțeni a servit drept motiv de critică pentru socialiștii care-i acuză de inconsecvență în ideea de promovare a vectorului eurasiatic.
- ▶ Anumite partide din Republica Moldova desfășoară o campanie negativă față de Uniunea Europeană, vorbind în termeni exclusiv pozitivi de UV. Această propagandă politică contribuie la cultivarea unor sentimente negative față de UE. De asemenea, trebuie să evidențiem și influența mass-mediei din Federația Rusă asupra creării unei imagini negative a UE.
- ▶ Chiar dacă integrarea europeană este declarată principalul obiectiv al politicii interne și externe a Republicii Moldova, constatăm existența unui număr mare de coaliții dintre comuniști și democrați sau liberal-democrați în mai multe raioane. Aceasta se explică prin faptul că consilierii locali au propriile lor interese în localitățile menționate mai sus. De asemenea, trebuie să menționăm că existe mai multe raioane, unde se votează conjunctural cu participarea comuniștilor (Anenii Noi, Rezina).
- ▶ Guvernul trebuie să elaboreze o strategie de comunicare prin care să-și facă auzit în raioane mesajul privind avantajele apropierei de Uniunea Europeană. Trebuie să se explice că semnarea Acordului de Asociere nu înseamnă unirea cu România, fapt speculat intens de propaganda comunistă, care a determinat organizarea referendumului cu privire la statutul special al autonomiei. Un loc aparte în această strategie de comunicare le revine acțiunilor menite să distrugă unele mituri intens promovate în localitățile din Republica Moldova vizavi de integrarea europeană.
- ▶ Autoritățile de la Chișinău trebuie să acorde mai multă atenție problemei predării și studierii limbii române în localitățile populate de etnici bulgari, ucraineni sau ruși. A fost exprimată

păreră precum că procesul metodico-didactic de predare a limbii române pentru alolingvi este inadecvat. De asemenea, trebuie de acordat mai multă atenție problemelor localităților populate de minorități etnice prin diferite programe de dezvoltare.

- ▶ Guvernul Republicii Moldova trebuie să depună eforturi pentru realizarea descentralizării finanțelor publice locale și să implementeze mai multe proiecte investiționale în raioanele problematice.

- ▶ În sfârșit, considerăm că conducerea unor partide politice și UTAG ar trebui să dea dovadă de mai multă responsabilitate în ceea ce privește mesajul și propaganda politică utilizate împotriva Acordului de Asociere și a coaliției de guvernare. Înțelegem că prin aceste acțiuni sunt folosite anumite raioane pentru a demonstra slăbiciunea actualei guvernări, însă unele mesaje dezbină societatea și pot agrava situația politică din Republica Moldova. Apelul la responsabilitate este foarte actual în condițiile ultimelor evenimente din Ucraina.